

Werk

Titel: Commentationes Societatis Regiae Scientiarum Gotti

Verlag: Dieterich

Jahr: 1828

Kollektion: Wissenschaftsgeschichte

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN35283028X_0006_2NS

PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN35283028X_0006_2NS

LOG Id: LOG_0050

LOG Titel: De signis olim in postico Parthenonis sive hecatompedi templi fastigio positis

LOG Typ: article

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN35283028X

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN35283028X>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

DE
SIGNIS OLIM IN POSTICO
PARTHENONIS SIVE HECATOMPEDI
TEMPLI FASTIGIO POSITIS.

COMMENTATIO
C. ODOFR. MUELLERI,

RECITATA IN CONSESSU SOC. REG. D. XIV. JANUARIJ A. MDCCCXXVII.

1. **A**rgumentum, quod primum in his consessibus illustrandum mihi sumseram, Phidiae artificis vitam, nondum plane derelicturus iam de eo huius viri opere agam, cuius etiam nunc plurima supersunt fragmina aliaque ad memoriam eius redintegrandam subsidia. Loquor de signis marmoreis, quae in occidentali siue postico Parthenonis siue Hecatompedi templi fastigio collocata erant, atque, ut fert opinio a plerisque recepta et nuper etiam a me defensa *a*), ex officina Phidiae prodierant. Quare autem nunc de posteriore solo fastigio agere velim, haec causa est, quod signorum in hoc positorum multo plenior notitia nunc potest acquiri quam ceterorum, ita ut consilii, quo diuinus artifex ea disposuerit, et cogitationum, quae tum in animo eius versabantur, probabilis ratio adhuc reddi possit, quod etiam in antici fastigii imaginibus fieri posse despero.

a) Commentatio de Phidiae vita II. §. 13.

2. Antequam autem, quod primum huius commentationis argumentum est, de consilio et cogitationibus, quibus Phidias ductus deorum heroumque numerum quendam eo loco composuit, disseram, necesse est, ut quibus e fontibus accuratior horum signorum notitia hauriatur, breuiter indicem. Et inter antiquos quidem vnus *Pausanias* de argumento totius compositionis duo verba, de singulis imaginibus nihil dicit *b*). Inter recentiores, qui peregrinando Athenas deuenere, *Iacobus Sponius* a. 1676. haec signa vidit, et primus, ita ut agnosci possent, descripsit, sed cum festinantius in hac re versatum esse, plura sunt quae arguant *c*). Maximi autem aestimanda est delineatio harum imaginum, quam eodem fere tempore (nam annus non satis constat) Legatus Franco-Gallicus, *Marchio Nointelienis*, a pictore Belga, *Carey*, perfici curauit, qua quanquam singulorum signorum mirabile artificium omnino non exprimitur, nihil tamen ad compositionem totius operis cognoscendam plus facit. Adhuc enim supererant, ut ex schedis his *Nointelianis* apparet, quae in Bibliotheca Regia Parisiensi asseruantur, et iam bis editae sunt *d*), in fastigio occidentali, de quo agimus, signa antiqua paene omnia *e*), licet truncata pleraque et capitibus aliisque membris spoliata *f*). Sed cum paucis annis post, p. C. 1687, op-

b) I, 24, 5.

c) V. Spon Voyage T. II. p. 141. Ex Sponii opinione fastigium occidentale Minervae natales repraesentat (*concerne la naissance de Minerve*), quod non dubito quin non nisi e *Pausania* suo hauserit. Quae *Pallas* est, eam *Victoriam* appellat, *Victoriam* contra *Palladem*. Propterea tantum fidei Sponio ego non tribuerim, quantum nuper *Leakius*, Vir egregius, in *Topographia Athenarum* tribuit.

d) In *Stuarti Antiqq. Ath.* T. IV. (eadem tabulae insunt operi: *The Elgin Marbles*) et *Leakii Topographia Athenarum*.

e) Nullam enim lacunam esse, nisi vnam eamque non magnam versus angulum sinistram in excursu demonstrabitur.

f) Longe diuersa fuere fata signorum in fastigio orientali collocatorum. Nam quae hic pictor Belga delineauit, eadem etiam *Stuartus* vidit,

pugnatio illa Venetorum, Hecatompedo et maxime signis hisce fatalis, insecuta esset: Stuartus Anglus, qui cum Revettio (a. 1752 et 53) Hecatompédi quae supererant accurate delineavit, ex viginti duabus tres tantum statuas relictas invenit, quippe cum ceteris omnibus tum tormenta Venetorum tum studium auferendorum, quibus vis belli pepercerat, interitum attulissent. Comes *Elginiensis* ex his tribus simulacris vnum tantum, quod *Ilissi fluvii* habetur, abstulit, sed praeter hoc ruderibus templi effossis sex fragmina signorum hac olim parte collocatorum invenit eaque in Museum Britannicum transportavit g), quae quo referenda sint, ex accurata eorum cum adumbratione pictoris Belgae comparatione satis intelligi potest.

3. Cum operam singulorum signorum ex monimentis et subsidiis hisce describendorum in appendicem huius commentationis reiecerim, siquidem locum eius descriptionis lineamenta, quae adiunxi et quibus etiam fragmenta Musei Britannici indicantur, explere possunt: statim ad caput rei perveniamus i. e. ad argumentum, quod his simulacris contineatur. Videmus sub fastigii culmen virum stantem, cuius membra motum quandam vehementiorem indicant; adstat virago, cuius aegis Minervam significat, ad equos duos currum trahentes conversa; vtrumque sequuntur viri, feminae, pueri puellaeque tum stantes, tum sedentes recubantesue. Iam Pausanias nos docet, ea quae in antico fastigio posita erant, ad Minervae natales spectare, quae in postico, certamen Neptuni cum Minerva de terra

vidit, eademque omnia per *Elginiensem* Comitem in Museum Britannicum translata sunt. Huic igitur templi parti, quae iam antea misere habita erat, Venetorum tormenta et occupatio nihil nocuerunt, quae alteri tanto fuere detrimento. Miror diversa narrantem *Leakium* l. l. p. LXXXVIII.

g) Ibi *Ilissus* inter *Elginiana* n. 70., cetera fragmina n. 64. 69. 73. 75. 76. 118. asservantur.

Attica repraesentare *h*). Atqui Pausaniam posticum fastigium id dicere, quod occidentem spectat, quanquam de ea re plures viri docti addubitarunt, luculenter nuper demonstravit vir doctissimus idem atque cautissimus, Reuvens *i*). Hæc igitur certamen illud exhibebatur. Quæ illud fuerit, quanquam omnibus notum existimo, tamen verbis quibusdam de genuina fabulae forma monendum. Sicut antiquiores narrant, prior Neptunus, post eum Minerva ad terram Atticam accedunt eamque occupant, cuius rei signa ille fontem salsum, qui *Ψάλασσα Ξεραχθής* dicebatur, ex acropoli elicit, hæc ibidem oleam plantat, simulque Cecropem antestatur. Postea lite instituta ius Minervæ potius habetur *k*). Vidit etiam Pausanias signa quædam in arce Athenarum,

h) Verba sunt I, 24, 5. ἐς δὲ τὸν ναόν, ὃν Παρθενῶνα ἰνομάζουσιν, ἐς τοῦτον εἰσιούσιν (introituris) ὅποσα ἐν τοῖς καλουμένοις ἀετοῖς κείται, πάντα ἐς τὴν Ἀθηνῶν ἔχει γένεσιν. τὰ δὲ ὀπισθεν ἢ Ποσειδῶνος πρὸς Ἀθηνῶν ἐστὶν ἕρις ὑπὲρ τῆς γῆς. — Ἐισιούσιν ὅποσα ἐν τοῖς ἀετοῖς κείται hoc loco significat idem quod V, 40, 2. τὰ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἀετοῖς.

i) De simulacris Parthenonis, in: Classical Journal Nr. 55. 56. Cf. Antiquiteiten, een oudheidkundig Tijdschrift, bezorgd door N. Westendorp en C. J. C. Reuvens. II, 2. Oudheden door den Graaf van Elgin uit Griekenland medegebragt. Deerde Afdeeling p. 68 sqq. Illa dissertatione opiniones contrarias Wilkinsii, Leakii, Weberi satis refutatas habes. Vas illud, quo Wilkinsius explicationem suam demonstrare conatus est, rectius explicuit post Leakium Millingen, Ancient unedited Monuments I. p. 25.

k) Princeps locus est Herodoti VIII, 55. ἐλαίη τε καὶ Ψάλασσα τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδῶνά τε καὶ Ἀθηναίην ἔρισαντας περὶ τῆς χώρης μαρτύρια θέσθαι. Eadem Paus. I, 26, 6. 27, 2. Latius hanc famam persequitur Apollod. III, 14, 1. a quo in quibusdam discedit Callimach. ap. Schol. II. P, 54. Illustrauere hanc genuinam fabulae formam Heyne Observ. ad Apoll. I. l. p. 322., et Boettiger, Amalth. II. p. 310. Cf. Creuzer Symb. II. p. 640. Equum tum a Neptuno creatum, fabulantur Serv. ad Virg. G. I, 12. Aen. VIII, 128. Lactant. ad Statii Theb. XII, 632. Dolendum, in tabula marmorea summi pre-

quae Neptunum illum Elicium Minervamque oleam plantantem repraesentabant ^{l)}, atque notissimus est numus Atheniensis, deum deamque exhibens circa oleam illam primigeniam stantes ^{m)}.

4. Cum vero talem operis totius speciem et conformationem exspectantes ad lineas Nointelianas accedimus, iam magnis irretimur difficultatibus. Vix dubium esse potest, virum Minervae adstantem esse Neptunum, cum huius dei signum in hoc fastigio medio fere loco positum esse debuerit, atque simulacrum tantae magnitudinis intercidisse, ob spatii, quod nullum fere superest, angustiis concedi non possit. Iam proclive dictu est, Neptunum, quippe qui vehementius moveri videtur, fonti eliciendo intentum atque in eum habitum formatum esse, quem describit Ovidius ⁿ⁾:

stare deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
Exsiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.

Verum ut concedamus, fontis salsi imaginem Phidiae ingenio placuisse, tum sine dubio etiam olea, qua Minerva vincebat, adesse debebat. At utriusque locus deest, nisi fortasse oleam inter crura Neptuni positam putas, quem locum valde incommodum puto, quamquam ex legibus artis antiquae eiusmodi parerga saepe compendiarie via denotari non ignoro. At fortasse Neptunus, antequam a pictore Belga delinearetur, loco iam motus fuit, ita ut olim maius spatium inter Minervam et Neptunum intercesserit. Ut et hoc non abnuerim, mihi quidem ipse Minervae habitus eam opinionem, ex qua dii monumenta occupationis condere putantur, satis refutare

tii, quam illustravit *Heerenius* (V. nunc *Opp. hist.* T. III. p. 150.), narrationem de eo certamine ex antiquis epicis petitam, prooemio quodam excepto, periisse.

l) *I.* 24, 3.

m) *Apud Meurs. Opp.* T. II. *Fort. Ath.* p. 13. *Millin. Galerie mythol.* I. t. 37. n. 127. aliosque.

n) *Met.* VI, 74. De lectione loci alii satis monere.

videtur. Cur enim, si Neptuni signo summa oppositura est vel cum eo de iure occupationis litigat, a deo auersa et in aliam plane rem intenta fingitur? Mihi quidem mirum videretur, ni quis, dei utriusque habitum accurate intuens, eam sententiam continuo exploderet. Sed etiam ipsam litem contestatam et vel a duodecim diis vel a prisca Athenarum heroibus diiudicatam, hic exhiberi, vix placere poterit, cum ea lis nullam contineat actionem arti sculptoriae satis convenientem, atque signorum habitus et figura huic explicationi aequae ac priori refragetur.

5. Cum igitur hac ratione explicatio eius operis non processura videatur: videndum, quid misso tantisper Pausania ex ipsis simulacris attente spectatis effici possit. Minervae habitum spectanti, quid ea agat, vix dubium esse potest. Conuersa est ad equos duos, quos ferocitate exultantes *o*) sustinet et cursum eorum inhibet, quanquam iidem e curru, quem trahunt, a virgine et iuvene reguntur. Virgo enim, ut corporis totius et brachiorum maxime habitus commonstrat, habenas (*ἡνία* vel *ῥυτῆρας*) tenet easque magna contentione retrahit, iuuenis flagellum tractat: quae negotia etiam apud Homerum inter duos Molionidas distributa reperiuntur *p*). Dea autem manifesto equos alio loro vel fune ducit et regit, quam habenis, quas virgo illa tenet; puto eam *ῥυταγωγέα* tractasse, ex *ὑποχαλινιδίῳ* vel *ψαλίῳ* pendentem, quo etiam equum vectorium et frenatum equiso ducere solebat *q*). Eodemque in opere sculpto zophori Parthenonis equi iugales curru iuncti a iuvene praecedente et cursum eorum moderante duci videntur, quanquam et hi simul ab auriga habenis reguntur *r*). Quare autem ad equos

o) Zygomalas Naupliensis, litteris ad Martinum Crusium, Professorem Tubingensem a. 1575. datis, (Turco-Graecia I. VII. ep. 10. p. 430.) ἵππους δύο φρουασσομένους recte dicit.

p) Iliad. XXIII, 641.

q) V. Schneider ad Xenoph. Hipp. 7, 1.

r) V. Stuart Antt. Ath. V. II. C. 1. tb. 19.

regendos etiam auxilium deae necessarium sit, nulla potest esse causa, nisi quod aurigandi ars tum recens inuenta et ab ipsa dea hominibus demonstrata erat. Quod iam optime conuenit cum fabula in antiquitate celebratissima, Minervam primam equos ad currum iunxisse: in qua Athenienses, qui ob eam causam deam Ἰππείαν sive Ἰππείαν dicebant s), etiam Arcadas t) et Barcaeos u) atque Corinthios, qui Bellerophonti frenum a Minerva Chalinitide datum esse fabulabantur v), sibi assentientes habebant γ). Atque Athe-

s) Hoc nomine colebatur in Colono (Paus. I, 30, 4. Schol. Soph. Oed. Col. 711. Anecd. Bekker. p. 350.) et Acharnis (Pausan. I, 34, 3.), vbi signum Minervae in carceribus Circi positum pro ἀφέσει fuisse, e titulo seruato intellexit Boeckh. C. I. n. 474. Cf. Sophocl. Oed. Col. 1071. Harpocrat. et Suid. s. v. Ἰππεία Ἀθηνᾶ. Δαμῶσιππον vel δαμῶπῶλῶν dixerat deam Lamprocles, vt videtur, in cantico illo: Παλλάδα περσέπολιν. Cf. Schol. in Aristoph. Nub. 961. et in Aristid. p. 203. Frommel. Καλλιδιφρον Ἀθαναίαν dicit Euripides Hecuba 467. Κόρανε Κερροπίης ἵπποσῶε, Παλλάς ἀμήτωρ, Nenn. Dionys. XXXVII, 320. cf. Amaltheae Vol. III. p. 51.

t) Qui Minervam *Coriam*, Clitore cultam (Pausan. VIII, 21. cf. Creuzer. Symb. T. II. p. 761.), quadrigarum inuentricem dicebant. Cicero de N. D. III, 23. cf. Paus. VIII, 47, 1. Clitoriorum fabula fuit, quae Minervam Neptuni et Coryphes, Oceano natae, filiam, eamque quadrigas inuenisse, tradebat, vt ex loco Mnaseae ἐν Εὐρώπῃ apud Harpocrat. s. v. Ἰππεία Ἀθ. intelligitur. V. eundem Mnaseam ap. Lex. Coisl. in Bibl. Coisl. p. 604. apud Bekker. Anecd. p. 350., vbi pro Κόρης - Κορύφης scribendum videtur.

u) Qui ἵπποτροφίης quidem a Neptuno, τὸ ἡνιοχεῖν autem a Minerva se didicisse ferebant, Steph. Byz. s. v. Βάρκη et (qui minus accurate loquitur) Hesych. s. v. Βαρκαίους ὄχοις: vbi Mnaseae ἐν Διβύῃ auctor laudatur. Καὶ τὴν ἵππείαν δὲ Ἀθηνᾶν ἐν Διβύῃ γενέσθαι Φασί. Schol. Pind. P. IV, 4. De Barcaeorum, sicut Cyrenaeorum, curribus multi disputarunt. V. Boeckh Expl. Pind. P. IV. p. 268. Völcker de Iapet. p. 220.

x) V. Pind. O. XIII, 61. cf. Boeckhii Explic. et Völcker l. l. p. 185.

γ) In vniuersum Hymn. Homer. in Venerem v. 12. 13. de Minerva: πρῶτῃ τέκτονας ἀνδρας ἐπιχθονίους ἐδίδαξε ποιῆσαι σατινας καὶ ἄρματα

nienses Erichthonium suum, quem inter antiquissimos terrae suae heroes habebant, a Minerva octoctum primum quadrigam iunxisse et aurigandi peritia Panathenaicis ludis, quos ipse constituerat, vississe ferebant z). Quae fabula ut orta sit scire, nostra nunc non multum refert, neque hoc loco expedio, utrum Erichthonius, de quo Danais epopea, Pindarus aliique a) idem narrant quod Homerus et Herodotus b) de Erechtheo, qui nomine Neptuni Erechthei in eadem aede, qua Minerva, colebatur c), ab origine ipse

ποικίλη χαλκή, vbi pro ἐπιχρῆ. Ἐριχθόνιον τ' conicere possis, nisi sermo scaber fieret.

- z) Tanquam ad explicanda nostra signa dicta esse videntur haec Aristidis, Panathenaico p. 184.: ἔτι δ' ἵππων ἀμιλλητηρίων καὶ πολεμιστηρίων ἔφηνεν ὀχήματα, καὶ ζεύγυσιν ἐν τῆδε τῇ γῆ πρώτος ἀνδρώπων ὁ τῆς θεῆς τῆς θεοῦ πάρεδρος ἄρμα τελειὸν σὺν τῇ θεῶ. Idem fere Aristid. in Minervam p. 22. Cf. Schol. in Aristid. p. 102. Frommel: Ἐρεχθεὺς πρώτος παρ' Ἀθηναῖς τὸ ἄρμα ἐδέξατο. Ceterum v. Virgil. Georg. III, 113. Varro ap. Serv. et Philargyr. ad l. Marm. Par. ep. 10. Hygin. P. A. II, 13. Eratosth. Catast. 13. Aelian. V. H. III, 38. Plin. N. H. VII, 56. Tertullian. de spectac. 9. Themistius Or. XIX. p. 485. Petav. Himerius Orat. II, 6. De signo deae, aede sacra et Panathenaeis s. Athenaeis constitutis v. Hellanic. ap. Harpocr. s. v. Παναθ. (13. p. 55. St.), Androtion ib. (p. 109. Lenz), Philochorus ap. Harpocr. κληφόροι et Schol. Aristoph. Vesp. 542. (p. 24. 25. Lenz), Apollod. III, 14, 6. Marm. Par. l. 1. Hygin. l. 1.
- a) V. Harpocr. s. v. ἀύροχρῆ. Pindar. Fragm. inc. 37. Bh. Eurip. Ion. 20 sq. 279 - 284. 1114. 1445. Danais, cuius quidam versus etiam nunc exstant, ut ex Apollod. II, 1, 4. intelligo, certamen Neptuni et Minerva de terra Argiva narravit, et huic, ut videtur, fabulae Atticae similes attexit. Propterea eam epopeam etiam in marmore Borgia (v. n. 9.) laudatam puto.
- b) Il. II, 547. cf. Od. VII, 81. Herod. VIII, 55. — Ἐρεχθεὺς ὁ Ἐριχθόνιος καλούμενος Schol. Il. l. 1. Etymol. M. p. 371, 29.
- c) Hunc Minervae πάρεδρον (Aristid. Panathen. l. 1.) fere omnes quidem Erechtheum dicunt, Apollodorus tamen III, 15, 1. Neptunum Ἐριχθόνιον.

Neptunus equester, qui per totam Graeciam colebatur, an daemon ab eo discretus et posteriore tempore cum eo confusus fuerit. Haec, ut dixi, ad rem nostram nihil fere faciunt, cum Phidiae ut cuius artificis ea fabulae forma, quae tum obtinebat, repraesentanda esset, quippe quae sola intelligi poterat. Igitur Erichthonius ab eo habebatur heros quidam Minervae dilectissimus atque in eius tutela educatus institutusque, qui Minervae iuventum, aurigandi artem, primus cum hominibus communicauerit. Iam nemo dubitare potest, quin iuuenis in equis regendis occupatus hic idem sit Erichthonius. Virgo autem eiusdem negotii, particeps Victoria est, quae in operibus antiquae artis persaepe cum virò victore curru insistentem lingitur *d*). Quod autem alis caret, nihil mirum, cum Athenis delubrum Ἀπτέρου Νίκης eiusque signum vetustum esset, quod iam Calamidem, Phidiae aequalem, imitatum esse Pausanias statuit *e*).

Haec autem omnia postquam iam scripta et in consessu Societatis nostrae recitata erant, contigit mihi, ut Scholia antiqua in Aelli Aristidis Panathenaicam orationem, quae Guilielmus Frömmel nuper edidit, peruoluens, locum Grammatici reperirem, de iisdem sine dubio, de quibus loquor, signis eadem plane, quae modo proposui, tradentis *f*). Haec sunt eius verba: *πάρεδρον τῆς Θεοῦ τὸν Ἐρεχθεῖα Φησὶ (Ἀριστείδης), ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὀπίσω αὐτῆς (τῆς Θεοῦ), γέγραπται ἄρμα ἐλαύρων, ὡς πρῶτον τοῦτο παρὰ τῆς Θεοῦ δεξιόμενος.* In his si vñum *γέγραπται* minus accurate dictum statuis, cetera omnia nostris signis egregie conueniunt. Sunt enim ea in acropoli, sunt in postico Parthenonis fastigio, *ὀπίσω τῆς Θεοῦ*, atque virum,

d) Cf. Caylus Antiq. T. IV. tb. 51. 3. Museum Worsleyanum T. I. p. 43. Millin. Vases T. I. tb. 24. cum explic. p. 46 sqq. Millingen Vases de Coghill tb. 1. cum explic. p. 3 sqq.

e) V. Pausan. V, 26, 5. cf. I, 22, 4. III, 15, 5.

f) Ad p. 184. C. p. 25. ed. Fromm. cf. p. 336.

dea ipsa adiuvante, currum ducentem in conspectu ponunt. Quid igitur apertius, quam iam antiquos de argumento horum signorum idem censuisse, quod equidem mihi censendum esse putavi.

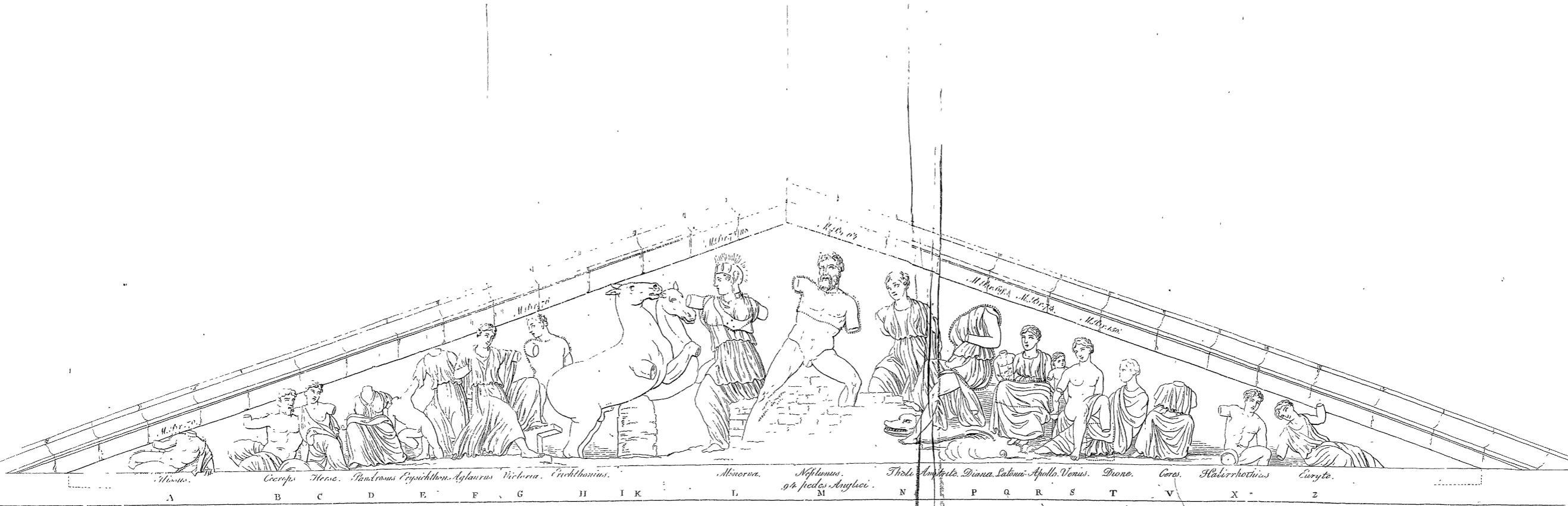
6. Haec pro certo habentes iam ad cetera firmo gressu progredi poterimus, et cum, quid Pallas agat, dispectum sit, etiam qua in re Neptunus occupetur, inquirendum. Neptunum Minervae adversari atque cum ea contendere, tum Pausanias tum simulaëri habitus satis docet. Neque mirum, deum, cui ex fabula apud antiquos celebratissima *prima frementem fudit equum magno tellus percussa tridentis g*), magnopere mirari et obstupescere, cum ferociens animal, cui suum robur suumque impetum impertiuerat, Minervae vi victum iugoque adactum videat. Opponere quidem possis hoc, etiam Neptunum non tantum creatorem, sed etiam dominatorem equi habitum fuisse, quippe qui a Corinthiis *Δαμαίων* nomine colebatur *h*), et in ipsa Attica; in Coloneo pago, frenum, quo equi mansuescerent, primum confecisse dicebatur *i*). Attamen primum Neptuno a nullo scriptore accuratius curruum constructio tribuitur, de qua hic agitur *k*); deinde sculptor eodem iure, quo poeta,

g) Non nouicius videtur esse Pamphos ille, cuius locum Paus. VII, 21, 3. affert. Ceterum v. I. H. Voss. ad *Georg.* I, 12.

h) Pind. O. XIII, 66. Etiam Mantinenses, Neptuni Equestris gnauī cultores, narrabant, Semum suum, Halirrhothii (qui Neptunius heros est) filium, primum quadriga Olympia vicisse. Pind. O. XI, 72. cum comment. Boeckhii.

i) Sophocles *Oed. Col.* 706. cum Schol. Sed a Sophocle ad Erichthonii fabulam alludi, qui Neptuno auctore quadrigas iunxerit, error est. Ceterum iam apud Homerum (II. XXIII, 584.), notante Pausania, VII, 21, 3., Neptunus curulibus certaminibus praest; et *ἵππων ἀμνηστῆρα* appellat *Hymn.* XXIII, 5. Cf. Aristoph. *Equ.* 556. et libros Völckero de *Japet.* p. 154. laudatos.

k) Solum Scholium in Pind. P. IV, 1. Neptunum dicit Afros docuisse *τὴν τῶν ἀρμάτων κατὰ ζευξίν*; accuratius loqui videtur Mnaseas N. u. adductus.

poeta, rumores, qui ipsius consilio non conueniant, modo ne nimis noti et celebrati sint, spernere et vnā quandam fabulam vt veram rectamque sibi eligere et amplecti potest. Itaque Phidiae menti hoc vnum obuersatum esse videtur, quod Erichthonius, Minervae alumnus atque cultor, dea ipsa adiuvante, primus equos ad currum coegerit, sicut alius heros, Buzyges dictus, eiusdem auxilio boues aratro iunxisse tradebatur *l*). Neque dubito, quin Phidiae ea narratio ad indolem utriusque numinis inde ab Homero traditam aptissima visa fuerit, siquidem dei marini animus ferox et indomitus menti Minervae ad res domesticas, ciuiles, bellicas gnauius et industrie administrandas et omnia quae occurrunt in usum hominum conuertenda idoneae bene oppositur.

7. Hoc vnum mirari posses, quod Neptunus huic rei adesse fingatur, eaque certamen de terra Attica continuatum esse a Phidia significetur, cum nihil tale ab antiquis scriptoribus relatum reperitur. At multa sine dubio inter Graeciae populos prisca fama tradebantur, quae nunc prorsus euanuerunt, itaque etiam illud traditum esse potest, Minervam victoriae suae hoc addidisse complementum, vt animal Neptunium iugo frenoque domaretur. Neque scrupulum chronologicum iniici sibi patientur ii, qui ordinem fabularum chronologicum maximam partem a viris grammaticis additum et effectum esse tenent. Verum vt etiam talis fabula ante Phidiam non fuerit, ipse suo iure, sicut poeta, has duas res, litem Minervae cum Neptuno et Erichthonii quadrigam, coniungere et componere poterat, potissimum cum ipse locus, quo ea signa ponenda erant, vt ita faceret, eum excitaret. Hoc enim in arte antiqua non minimi momenti erat, vt argumentum mythicum inueniretur tale, quod tempori, quo opus iussum erat, rei gestae, quae causam contine-

l) De Buzyge quaedam laudata inuenies in dissert. de Phidia I. § 5.
De Minerva a bubus iunctis Budea et Boarmia dicta v. Orchomenica p. 185 sq.

bat, loco denique, quo ponendum erat, aptissimum esset. Neque raro admirationem mouere debet acumen, quo artifices in donariis populorum Graecorum causam voti donariique mythice adumbraverunt et significauerunt *m*). Nunc vero Phidias Heccatompedon siue Parthenonem exornare iussus erat, quam aedem ad iustam Panathenaeorum celebrationem exstructam fuisse, tum ipsa pompa Panathenaeica in zophoro cellae sculpta tum aliae rationes probant. Quid igitur aptius cogitari potest, quam quod in posteriore fastigio, quoniam antea natalibus deae iam occupatum erat, fabula illustratur ad origines ludorum Panathenaeicorum spectans. Eadem enim quadriga, qua Minerva victoriam suam de Neptuno cumulat, eadem Erichthonius Panathenaeorum, quae velut Epinicia deae celebrabantur *n*), primam palmam nactus esse dicebatur.

8. Haec si placere possint, cetera signa faciliore negotio vel certa ratione vel coniectura explicari possunt. Ea omnia, quae spectanti ad dextram posita sunt, asseclas atque fautores Neptuni repraesentant. Amphitriten leuis vestitus atque cetus sub pedibus declarat. Dea proxime adstans Oceanidum vel Nereidum vna, for-

m) Vnum exemplum adduco. Thessali sub tempus belli Persici in Phocidem irruerant, Phocenses fugauerant, denique ab iis in monte Parnasso victi sunt. Iam Phocenses *Apollinem* Delphicum vt suum sibi deum vindicabant, Thessali autem *Heraclidas* duces habebant, atque *Minervae* Itoniae nomine tessera siue signo tum utebantur (Paus. X, 1, 4.). Atque nullum in fabulis argumentum huic victoriae celebrandae aptius inueniri poterat, quam hoc, quod elegere: Apollo, Diana et Latona ex altera parte, ex altera Hercules cum Minerva de tripode decertantes. Quo Phocenses significare voluere, se delubro Delphico praesidio fuisse, ne a Thessalis diriperetur. V. de his signis Amaltheae V. I. p. 132 sq.

n) Cum Olympia Herculis, Pythia Apollinis, alia certamina aliorum ab origine epinicia fuisse tradantur: crediderim etiam Panathenaea in fabulis Atticis simili ratione cum certamine deorum coniuncta fuisse.

tasse Thetis, esse potest. Certius agnoscitur Latona, cuius in sinu Apollo et Diana infantes ludunt. Hanc Phidias hoc loco posuit, quia Apollo in fabulis saepe Neptuno socium et amicum sese praestat. Sedem deae vndae alluunt, nimirum quod Delus insula saxo, cui insedit, significatur. Feminam, quae proxima sequitur, cuius gremio puella fere nuda sustinetur, vel Cererem cum Proserpina dicere potes vel Dionen cum Venere. Hoc praefero, cum Veneri, quae etiam inter numina maris colebatur, corporis fere totius nudatio melius conueniat. Contra mulierem, quae deinceps sequitur, Cererem appellare malo, et spatium vacuum, quod lineae Nointelianae exhibent, Proserpina puella occupatum puto. Vix enim Eleusinae deae abesse poterant, cum et hae, sicut fabulae de Eumolpo demonstrant, Neptuno essent coniunctissimae. Iuuenem post has positum Halirrhothium dico, Neptuni filium, cuius nomen maris aestum exprimit. Huius enim in hoc certamine partes erant non minimae, cum postea oleam a Minerva creatam excidere conatus sit. Feminam denique vltimo loco, in angulo fastigii, recubantem Euryten nympham, a Neptuno adamatam, Halirrhothii matrem, si placet, dicere potes o).

9. Signa versus alterum fastigii angulum posita ex parte iam explicata, ex parte nunc explicanda sunt. Quam apte Victoria in curru Minervae collocata sit, nunc iam neminem potest latere. Hoc enim curru, vt dixi, nunc Minerva Neptunum vincit, eodem vincet etiam Erichthonius. Quae autem sequuntur, necesse est maximam partem ad honorem Athenarum pertineant et antiquos huius terrae heroes repraesentent. Igitur mulieres tres deinceps positas Cecropis filias, Aglaurum, Pandrosum et Hersen, esse puto. Nunc vero prima earum puerum retinet, qui equorum subsultantium ferocia territus aufugere velle videtur. Iam quisque de Erichthonio cogitat, cura Cecropidum, Pandrosi maxime, edu-

o) Apollod. III, 14, 2.

eato *p*). At Erichthonius iam adest, cum iuuenis currum regens alius esse non possit. Igitur fortasse statuendum est, Phidiam hunc terrae filium, a Minerva Cecropis filibus traditum, cum Homero et Uroclato non Erichthonium, sed Erechtheum appellasse, atque huc a conditōre Panathenaeorum discrenisse. Vereor tamen, ne hoc di crimen rem accuratius scrutantibus non probetur, cum scriptores, qui inter Erechtheum et Erichthonium distinguunt, sicut Euripides et Apollodorus faciunt, illum in posteriora tempora detru- dant, atque ab antiqua illa terrigenarum stirpe omnino dimoveant. Itaque puto nos hisce difficultatibus ita optime excediri, si puerum illum Cecropidam non alium sed fratrem, quem mythologi Erichthonem dicunt, statuerimus *q*). Virum autem, cui tertia harum virginum leniter inclinatur, Cecropem ipsam habeo, cuius in hac de ceotamine deorum fabula multa mentio exstat, et qui in opere anaglypho, Athenis reperto, cum tribus filiabus, sicut in hoc Parthenonis fastigio, sacrae pompae excipiens conspicitur *r*). Vnum restat signum in angulo fastigii positum, quod plerique non male Ilissum, terrae Atticae fluvium, dicunt, cum in templo Iouis Olympii eodem loco Cladei fluvii imago posita fuerit, et Ilissi simulacrum, tum ad locum totius rei indicandum, tum quod et huius interesse debebat, vter deorum victor abiret, minime alienum sit.

p) Quod duae earum, postquam Erichthonium draconibus inuolutum videre, mortuae esse finguntur, hoc opponere noli. Deae enim factae sunt et vt deae hic adesse possunt.

q) Ita Leakius fecit, cui in multis assensum non cohibeo, quanquam in vniuerso argumento aliam sententiam secutus sum.

r) V. Museum Worsleyanum T. I. tb. 9. p. 19. Cogitaueram etiam; hunc virum esse Mercurium, qualis ab antiquioribus sculptoribus fingitur, et virginem iuxta reclinatam Hersen, quam ille amauisse fertur. V. Ovid. Met. II, 711 sq. et Monumentum Regillae. Cf. Paus. I, 38 3. Quam opinionem petaso, qui ad viri femur sinistrum a quibusdam agnoscitur, adducto tutari possem.

Atque sane is est corporis eius habitus et motus, quo se rei cui-dam, quae a tergo ipsius geritur, intentum ostendit, quam ob rem superiora corporis cum contentione quadam conuertit: quod nemi-nem fugit, qui statuum hanc, quae ex eo fastigio sola in Museo Britannico superest, attente spectauerit.

10. Addo nunc singulorum signorum notitiam, quam ex fon-tibus ³⁰ supra indicatis haurire potui. Dinumerabo ea deinceps, a dextro fastigii angulo ordiens.

A. Corpus viri adulti validi, qui recubat sed pectus cum con-tentione quadam conuertit. Ilissum dixi cum aliis. Pictor Belga eum perperam adumbrauerat, sed auxit etiam errores eius delineatio hinc facta in *Antiqq. Athen. V. IV. C. 4. tb. 1.*, qua vir in puellam mutatus exiit. Vidit eum in fastigii angulo Stuartus et deli-neauit, *Antiqq. Ath. V. II. C. 4. tb. 9.* Nunc est in Museo Bri-tannico, in *Oeco XV. n. 70.*, eodem fere statu, quo Carey eum viderat, nisi quod collum et brachium sinistrum nunc magis trun-catum est. Hinc bene delineatum habes in libro: *The Elgin Mar-bles London 1816, tb. 11.* Alias imagines signi dant Burrow Hi-story of Athens and the Elgin Marbles pl. 24. Lawrence Elgin Mar-bles pl. 6, quorum libros in Britannia tractaui, nunc ad manus non habeo. Ego delineationi Nointelianaë partem brachii dextri et manum sinistram e Stuardo addidi. Est qui huic signo caput quoddam strophio insigne inter marmora Elginiana addat. Is si caput intellexit nunc in Museo Britannico, *XV. n. 119.*, asseruatum, in quo solo strophium repperi, errasse videtur, cum hoc caput mihi quidem manifesta Romani operis vestigia demonstrare videatur. Nam oculorum pupillae semicirculo cauo notatae, capilli in barba terebrati, supercilia prominentiora huius temporis sunt.

B. et C. Vir senior sedens, cuius humero belia mulier inniti-tur. Pictor Belga inter hos et Ilissum interuallum notat non magnum. Eodem loco haec signa adhuc vidit Stuartus, eaque de-

lineati praebent *Antiqq. Ath. Vol. II. C. 1. tb. 9.* Hinc brachium dextrum viri aliquantulum auxi, et sinistrum, quod Carey praetervidit, addidi. Comes Elginiensis haec certe non deturbavit. Sed nunc signum masculinum capite caret, quod circa a. 1803 demptum esse videtur (v. *Taylor Report on the Elgin Marbles p. 46.* et cf. de variis capitibus huius fatis *Dodwellum Travels V. I. p. 325.*) Caput feminae dicitur in aedibus proxeni Franco-Gallici, Fauvelii, fuisse, quanquam testimonium eius, quod in nota ad *Le-Grand* missa exstat (v. *Antiqq. Ath. V. IV. p. 20.*), contraria *Guillemi Wilkins* narratione (*Walpole Travels in various countries of the East p. 418.*) valde infringitur. *Fauvelius* in eo capite, quod apud se habebat, foramina subscudibus acreis recipiendis idonea observavit, unde eam feminam diademate ornatam fuisse colligitur. *V. Antiqq. Ath. l. 1.* Idem popularis sui *Sponii* sententiam tuetur, esse has duas imagines tempore recentiore factas, easque *Hadrianum* cum *Sabina* vxore repraesentare. Contra vnam eandemque in his et ceteris signis operis rationem agnoscit *Cockerellius*, auctor fide dignus. Atque omnino opinionem illam *Sponii* nunc satis refutatam et plane sublatam habemus. *V. Reuvens, Antiquiteiten II, 2. p. 78 sqq.*

D. E. F. Mulier sedens. Puer aufugere tentans. Mulier habitu virginali eum retineas. Haec tria signa tantum chartae Nointelianae nota faciunt.

G. Mulier habitu virginali currui insistens. Etiam huius figura per eas chartas potissimum innotuit. Consentit tamen cum his *Sponii* descriptio, qui capillum more *Veneris* dispositum esse narrat. *Viscontius* id signum *Victoriam* ἀπτερον appellavit, in quo eum secutus sum. Sed idem *V. D.* truncum quendam corporis, in Museo Britannico, *XV, 69.*, exstantem, huic *Victoriae* attribuit. In quo mihi a viro peritissimo discedendum est. Etenim huic trunco adhuc adhaeret pars laevi lacerti, quae totum fere musculum del-

toideum cum aliis complectitur, adhaeret etiam exigua pars laei feminis. Iam hinc agnoscere licet lacertum ita retrorsum motum fuisse, ut angulum quendam cum latere efficeret, femur autem in anterius promotum neque valde sublatum fuisse. Contra Victoria illa in lineis Nointelianis laeum lacertum promouet et dextrum retrahit, femur autem laeum tantopere tollit, ut rectum ferme cum trunco corporis angulum efficiat. Haec igitur sibi non conueniunt. Quodsi truncus Musei Britannici e fastigio occidentali, de quo agimus, decidit, me iudice nulli signo nisi mulieri ad laeum Neptuni latus adsidenti tribui potest. Huic enim lacerti, femoris, corporis totius habitus uice conuenire uidetur: Etiam id conuenit, quod laeum lacertus nudus est; femoris pars nuda, quam lineae Belgae praebent, nunc non amplius exstat. Et video, eandem opinionem declarari in Antiqq. Athen. T. IV. p. 22. et a Quatremère-DeQuincy, Lettres p. 85. Truncus ille delineatus est apud Burrow tb. 22.

H. Vir iuuenis prope currum incedens. Huius truncus sine capite et membris inter Elginiana, XV, 76. (Burrow tb. 23.), exstat. Femora, quamuis exigua eorum pars adhuc exstat, gradientis fuisse, adhuc intelligi potest. Similiter brachium dextrum protensum, laeum demissum fuisse, ex trunco diuinatur, e lineis Nointelianis liquido apparet. Etiam magnitudinis ratio bene conuenit. In marmore notatur, humero laeum tergoque vestem, chlamydem puto, iniectam fuisse, quam pictor Belga vix videre poterat. Est etiam inter fragmenta Elginiana, n. 256., laeum genu, quod huic signo addere possis, sed res non liquet.

I. K. Duo equi. Horum historia liquido docet, tormenta Venetorum huic fastigio, cuius murum etiam in tabula quadam Stuartiana adhuc integrum videre potes, non tantopere nocuisse, quam quidam narrant. Nam postea demum, cum Morosinus, nauarchus Venetorum, Athenis expugnatis cedere cogeretur: hos equos ut

tolleret et in patriam auferret, is in animum induxit. Sed inertia operarum factum est, ut, dum dimittuntur, retinentibus elaberentur, et, sicut narrat qui vidit, in pulverem magis quam in frusta et fragmenta misere confringerentur. V. Bulifone *Lettere memorabili Raccolta* sec. p. 83. Leake *Topogr. Athen.* p. xciv. Itaque Comes Elginiensis nulla horum equorum fragmenta reperire potuit. Nihilominus Fauvelius (*Antiqq. Ath.* V. IV. p. 20.) affirmat, alterum horum equorum muris arcis Turcicae in acropoli iniectum conspici. — Ceterum iis, quae supra de his equis dixi, hic additio, minime premendum esse, quod *binos* non quaternos equos curru iungat Eliechthonius. Quaternos puto posuisset Phidias, si spatii angustia non fuisset impedimento. Nam cum inferior latitudo aëtomatos vix trium pedum esset, omnino fieri non poterat, ut in eo quatuor equi, octonos pedes alti, ponerentur.

Capita, quae in delineatione Bibliothecae Regiae subter equis conspiciuntur, pictor Belga nescio qua specie falsus addidisse videtur. Informe illud saxum, quo equi sustentantur, tum subiectum puto, cum vinci et vincula ferrea, quibus equi muro aëtomatos olim annexi fuerant, robigine exesa periissent.

L. Minerva in chartis Nointelianis capite, brachiorum maxima parte et crure sinistro cum parte tunicae caret. Hac parte corpus deae muro latericio innititur, qui in medio fastigio arcuatim exstructus erat, sine dubio, ut turricula cum campana imponeretur. (Ita Fauvelius). Sponius caput et crura huius signi truncata dicit; idem autem manifesto errat, cum affirmat, crura tantum dimidia veste tecta fuisse (ita etiam Wheelerus); videtur ad superiorem solam tunicam attendisse et talarem, quae adest, neglexisse. Huius signi duo fragmenta exstant in Museo Britannico. 1. Magna pars pectoris (n. 75., Burrow th. 24.). Figura aegidis bene convenit cum lineis Nointelianis. Tum in media aegide tum in angulis et ego foramina notavi, capiti Gorgoneo et anguibus ex aere,

aere, vt puto, factis et inauratis affigendis idonea, quae nullum dubium quin multo tempore ante pictoris Belgae opus ablata fuerint. 2. Pars capitis (n. 118. Burrow tb. 21). Inuentam eam Viscontius dicit in ipso aetomate, Cockerellius et Combius humi apud aedem. Continet id fragmentum frontem cum capillis cincinnatis dextrae partis, caua satis magna et profunda, quibus oculi vel argentei vel e lapillis facti impositi erant, locum nasi truncati, genam dextram et partem sinistrae. Qua tamen marmor non truncatum est, superficiem ostendit laeuam et integram, cui color encaustice inductus praesidio fuisse recte creditur. Laeua parte supra exteriorem oculi angulum duo foramina conspiciuntur, quae cassidi aeneae aptandae destinata erant. Hanc cassidem et capitis quae desunt in delineatione adiecta addidi. Nam caput hoc Minervae fuisse, cum Reuente aliisque nullus dubito; capillos eodem modo dispositos inueni, quo in multis tetradrachmis Athenarum, vnde haec maxime restituendo capiti adhibui. Cockerellius (cuius de opinione me certior fecit Reuens l. 1. p. 61.) huic signo basin addit cum pedibus valde disiunctis, quae in Museo Britannico, XV. n. 201. asseruatur. Ego vt concesserim singula signa suas habuisse bases, hanc tamen opinionem reiicio, primum quia iam tempore pictoris Belgae pedes deae separati fuerant, siquidem alter tantum cum signo coniunctus erat; deinde valde metuo, ne pedes in basi illa minores sint quam pro signi magnitudine, denique ii, quantum ego notauit, corio induti sunt, vnde nescio, an imagini Romani temporis tribuendi sint. Leakius Topogr. Ath. p. 254. de pedibus duobus cum stipite quodam arboris interposito inter Elginiana marmora asseruatis loquitur, at ego neque in hoc fragmento neque in alio simili (n. 107 *) quidquam de eo stipite vidi.

M. Signum, quod cum aliis Neptunum dixi. Id cum tempore Sponii et Marchionis Nointeliensis maximam partem adhuc superesset (fulciebatur autem muro illo lateritio), postea siue cum tem-

plum tormentorum vi concuteretur, siue cum Veneti signa quaedam demouere conarentur, delapsum est, atque, Fauvelio auctore, diu humi iacebat, ita, vt caput inter rudera sepultum esset, pedes extarent. Turcae corporis habitum et situm tanquam foedum auersati membra singula confregere iisque caementorum loco vsi sunt. In Britanniam deuenit pectus dei (n. 64. Burrow tb. 25.), cuius quidem superficies anterior in exigua parte subter clauiculas et humeros adhuc superest, laeua sub lacerto, ad bicipitem vsque musculum seruato, magis integra exstat, dextra cum lacerto magis truncata est, in tergo denique (nam et hoc in omnibus signis summa cura absolutum) maximam partem integra superest, et suo iure magnam admirationem sibi comparat. Pectoris huius et brachiorum habitus cum delineatione artificis Belgae exacte conuenit. Aliud huius signi fragmentum in Museo Britannico non exstat.

M - N. Ad laeuum Neptuni latus omnes, qui de eorum signorum dispositione scripserunt, vacuum quoddam spatium statuunt, quod ex delineatione Nointeliana suppleri non posse dicunt. At mihi persuasum est, id spatium neque tum fuisse neque a pictore Belga significatum esse. Primum autem notandum, delineationem eam tanta negligentia et incuria factam esse, vt ne anguli quidem fastigii eiusdem magnitudinis sint, sed laeuus multo magis acutus: quod tum in Antiqq. Athen., tum in adumbratione, quam ipse charta pellucida feceram, obseruauit. Ea enim delineatio in duas partes diuisa est, quarum altera Neptuni signo terminatur, altera cetera signa vsque ad laeuum aedis humerum continet. Hac quidem in parte, prope fastigii culmen, aetomatos spatium vacuum additur, quod nihil nisi murum lateritium continet, in quo arcus dimidius significatur. Hic autem arcus in altera delineationis parte non continuatur, quo fit, vt mentem pictoris de coniungendis his partibus haud facile asequaris. Plerique hunc murum arcuatum singulis partibus interposuere; mihi probabile fit, eum murum cum

arcu a pictore ultra Neptuni signum, a tergo Neptuni, conspectum esse, et, ne lineae diuersae confunderentur, in altera parte ab eo Neptunum, in altera arcum esse significatum. Nam si ab angulo dextro ad culmen fastigii, quod supra dextrum Neptuni femur ponitur, metiris et eam mensuram in alteram delineationis partem transfers, inuenies culmen in eum locum incidere, qui non longe ab arcu dimidiato absit, ita vt Neptuni figuram hunc arcum tegere necesse sit, quanquam in priore delineationis parte nulla arcus pars significatur. Denique is arcus siue ad fulciendum fastigium, siue ad sustentandam turriculam exstructus, sub culmine aetomatos fuisse videtur: quae omnia mihi persuadent, nullam fere fuisse inter Neptunum et signum proxime subiectum lacunam. Etiam Sponium in subsidium huius sententiae vocare possum. Hic enim (sicut Wheelerus) plane nihil de lacuna dicit, idemque narrat, laeua signi, quod ipsi Iupiter, nobis Neptunus est, quinque vel sex signa, partim iam tum capite truncata, stare. Delineatio autem Nointeliana, etiamsi pueros puellasque in computum non adhibueris, septem exhibet, vnde apparet, Sponium eo loco nihil vidisse, quod tempore pictoris Belgae non superfuerit. Igitur in adumbratione adiuncta partes illas ita, vt ego rectum existimaui, coniungendas curauim.

N. Signum mulieris, cuius dextrum crus etiam muro illi initebatur. Huic Editor IV. Vol. Antiqq. Athen. p. 22. truncum inter marmora Elginiana seruatum tribuit, atque in eo trunco zonom metallo additam fuisse obseruat. Is vix aliud fragmentum intelligere potuit quam quod in Museo Britannico, XV, 72., asservatur; idemque de hoc verbis non ambiguis statuit Quatremère-de-Quincy Lettres p. 84. Contra affirmatur, hunc truncum sub fastigio orientali inuentum esse, quam sententiam sequitur Editor Synopseos ad n. 72., qui eum non male Victoriae alatae fragmentum esse censet. Cui equidem assenserim, cum et ipse caua illa, quibus alae aptatae erant, obseruauerim, et omnino corporis habitum

erectiorem et viuidiorem motum in trunco agnoscisse mihi videar, quam in figura Nointeliana.

O. Signum deae, cuius sub pedibus cetus est. De huius trunco adhuc exstante dixi ad n. G.

P. Q. R. Signum matris cum duobus infantibus. Gremium huius signi exstat in Museo Britannico n. 73. Conuenit crurum et femorum habitus. Et superest etiam dextra parte aliquid de pedibus infantis, Dianae vt puto.

S. T. V. X. Z. Omnia haec signa solus artifex, quem Marchio Nointeliensis adhibuit, nota facit. Ad n. T. tamen pertinere videtur, sicut cum Quatremère p. 86. censeo, fragmentum laeui femoris diligenter vestiti, laciniis vestis ad latus solii, cui insidet, dependulis, in Museo Britann. n. 156. asseruatum. Atque vltimi signi potest esse laeuus lacertus, in Museo Britannico n. 268., quem de fastigiis prouenisse tradentibus fragmenti forma materiesque fidem facit.

Cum nomina, quae his signis alii alia indidere, accurate recensuerit Reuens, equidem eam partem operis omisi. Adumbrationis autem adiectae fundus est delineatio Nointeliana, quam tamen ad symmetriam aedis redigere coactus fui. Ea, quae in Museo Britannico exstant, fragmenta *punctulis* circumpositis significau.